

CIVIEL PROCESRECHT VANDAAG EN MORGEN

CIVIEL PROCESRECHT VANDAAG EN MORGEN

Jachin VAN DONINCK

Leo VAN DEN HOLE

VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE TE BRUSSEL
(eds.)

 intersentia

Antwerpen – Cambridge

Civiel procesrecht vandaag en morgen
Jachin Van Doninck, Leo Van den hole en Vlaams Pleitgenootschap bij de balie
te Brussel (eds.)

© 2013 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0371-2
D/2013/7849/7
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

1. Een onderwerp over procedure ligt voor een vereniging van rechtspractici, zoals het Brusselse Vlaams Pleitgenootschap¹, voor de hand. Een kwalitatieve en vlotte procesgang, kortom een procesgang “naar behoren”, is voor diegenen die er dagelijks mee geconfronteerd worden, een elementaire bekommernis.

2. De titel van de studiedag *Civiel procesrecht vandaag en morgen* liet vele wegen open. Betekent dit dat de initiatiefnemers van en de sprekers op de studiedag een – zoveelste – wetswijziging gunstig gezind zijn en met dit initiatief het procesrecht verder in de goede richting willen laten evolueren? Opteren zij veeleer voor een kritische balans van de wijzigingen die de laatste jaren werden doorgevoerd? Of willen ze integendeel vooral de aandacht vestigen op de nieuwe technologieën en op wat binnen onze nationale grenzen én van buiten deze grenzen op ons afkomt en onze procesgang mee beïnvloedt of zou kunnen beïnvloeden? In werkelijkheid kwamen al deze tendensen aan bod in de wandeltocht doorheen het civiel procesrecht anno 2012, met het oog op de toekomst.

3. In het bos van de opeenvolgende hervormingen gaan sommigen op zoek naar wegwijzers, in dit geval bepaalde kernwaarden van het civiel procesrecht. De eerste uiteenzetting “Snelheid, eenheid en doelmatigheid. Kernwaarden voor de civiele rechtspleging” neemt ons dan ook mee naar een veeleer proceseconomische benadering van dit procesrecht, dat afgetoetst, desnoods gecorrigeerd dient te worden aan de hand van het recht van verdediging en de loyaliteitsplicht in hoofde van alle in het geding betrokken partijen, terwijl het proportionaliteitsbeginsel al evenmin uit het oog mag worden verloren. Dit impliceert dat het ‘onbehoorlijk’ procesrechtelijk gedrag van een partij moet worden bijgestuurd wanneer het de andere partijen hindert in de verdediging van hun (procesrechtelijke) belangen, maar niettemin mogen ook de partijen die op sanctionering aandringen, op hun beurt slechts hierin gevolgd worden wanneer zij dit doen met respect voor proportie en loyaliteit.

Veel aandacht gaat in deze bijdrage naar de vaststelling dat deze kernwaarden thans te weinig worden gerespecteerd. Er wordt opgeroepen tot meer overleg op

¹ De diversiteit aan benamingen voor hetgeen bij de ene balie een “conferentie van de Jonge Balie” genoemd wordt, elders een “Vlaamse conferentie” en uiteindelijk bij de balie te Brussel een “Vlaams Pleitgenootschap”, laat een rijke en gekleurde voorgeschiedenis vermoeden. Een onderwerp apart ... dat te dezen niet aan de orde is.

macroniveau, terwijl de lokale werking van de huidige protocollen vooral inzake het “in staat stellen” van een procedure in vraag wordt gesteld.

Het bestaan van deze divergerende ‘costuymen’ en interpretaties op het vlak van rolregelingen en instaatstelling is een oud zeer en blijkt ondanks de opeenvolgende wetsaanpassingen niet eenvoudig te remediëren. Het laat dieperliggende problemen en divergenties vermoeden die dienen te worden blootgelegd. Hiertoe is in eerste instantie een grondige en ruime evaluatie nodig van het bestaande systeem met ‘alle’ actoren op het terrein, terwijl er zich tevens een differentiatie opdringt naargelang de aanleg. Het in staat stellen van een procedure in een tweede aanleg en de rechterlijke begeleiding die daarbij nodig is, mogen slechts bij uitzondering een kopie zijn van hetgeen voor de eerstelijnsrechter is gebeurd. Thans is er niet afdoende respect voor de eigenheid van de tweede aanleg, waar reeds een beslissing voorhanden is en partijen hun standpunt in die optiek dienen te herpositioneren.

4. Een volgende halte in de procesrechtelijke wandeltocht betreft de praktijkproblemen inzake “conclusies en moderne technologie” onder de hoofdtitel “Spreken is zilver, schrijven is goud” en de dagdagelijkse of meer uitzonderlijke problemen waartoe dit essentiële geschrift aanleiding kan geven. Komen aan bod onder meer de neerlegging van de conclusie en de modernere varianten hiervan (o.m. fax), onverminderd de rechtspraak die zich reticent/terughoudend opstelt tegenover nieuwe(re) technieken.

Ook ter discussie zijn de mogelijkheden van het elektronische dossier die de toekomst ons (eindelijk!?) op dit punt zou kunnen brengen, de sanctiemogelijkheden van de rechter en de tegenspraak die hij hierbij moet eerbiedigen.

5. Wat tot een korte periode vóór de wetwijziging van 21 april 2007 slechts als een uiterst secundair discussiepunt werd beschouwd, geeft thans aanleiding geeft tot een ruim overzicht van rechtspraak: “de gedingkosten in de civiele rechtspleging”. Aan de orde zijn o.m. oude en nieuwe problemen in dit verband, het verwijzen in, aanhouden en “omslaan” van de kosten, het “in het ongelijk” gesteld zijn, de eerstelijns- en tweedelijnsbijstand, verstek en pluraliteit van partijen of vorderingen met een overzicht van wat als “gerechtelijke band” of procesverhouding kan worden beschouwd die aanleiding geeft tot een rechtsplegingsvergoeding.

Aan de hand van dit overzicht komen stilaan de contouren in zicht van een vernieuwde, maar evenwichtige kostenveroordeling.

6. Essentieel in de behoorlijke procesvoering blijft hoe dan ook de toegankelijkheid van het systeem voor de rechtzoekende en meer specifiek op het vlak van de “toegankelijkheid van de rechtsmiddelen”. Dit is het onderwerp van de volgende bijdrage, met als ondertitel “Over de redelijke toepassing van vorm- en termijnvereisten”. Hoe en in welke mate mag die toegang beperkt worden? Het debat

over het formalisme en het normdoel ervan is hier aan de orde, onder meer in het licht van de rechtspraak van het EHRM, en meer *in concreto* de moeilijkheden inzake termijn en termijnberekening vanaf de betekening of de kennisgeving, en heel soms vanaf de uitspraak, of nog de hindernissen als daar zijn de wijziging van woonplaats, de gekozen woonplaats, de intrekking van die keuze, de eventuele bijkomende informatieverstrekking, als ten slotte de verlenging wegens overmacht.

Hier wordt met aandrang gewezen op het feit dat beperkingen van de toegang tot de appelrechter in beginsel toegelaten zijn, maar terecht ook op de limiet ervan, m.n. dat deze beperkingen het toegangsrecht tot de rechter niet mogen uithollen, alsook verder op de noodzakelijke maar duidelijk aan de gang zijnde evolutie in de rechtspraak naar meer aandacht voor de norm achter de regel.

7. Nog een stap verder belanden we bij het sluitstuk van het Gerechtelijk Wetboek voor een gedegen en overzichtelijke leidraad in het labyrint van de “Termijnen in het beslagrecht. Van bewarend beslag tot uitdeling aan de schuldeisers”. Hier is al evenzeer een Europese reflectie op haar plaats en wordt de nodige aandacht besteed aan het respect voor een tenuitvoerlegging binnen een redelijke termijn.

8. Deze overview van het civiel procesrecht anno 2012 toont aan dat deze rechtspraak niet stagneert, maar integendeel steeds meer aandacht heeft voor accenten die de laatste decennia aan belang hebben gewonnen (normdoel, proceseconomie, procesloyaliteit, toegankelijkheid etc.) en – weze het in de ogen van velen met vallen en opstaan – evolueert in de richting van een betere balans tussen norm en regel, tussen vorm en normdoel. Deze balans was ook het leidmotief in de soms geanimeerde vragenronde en discussie die op de verschillende uiteenzettingen volgde.

Kortom, afwegingen en bedenkingen over het procesrecht vandaag ... voor dat van morgen ...

Beatrijs DECONINCK
Raadsheer in het Hof van Cassatie

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
Snelheid, eenheid, doelmatigheid. Kernwaarden voor de civiele rechtspleging?	
BRUNO MAES en JACHIN VAN DONINCK	1
Inleiding	1
1. Organisatie van de rechtsingang – substantiëringsplicht – concentratie van het geding	3
2. Kernwaarden bij het in gereedheid brengen van rechtszaken	7
3. Kernwaarden in de regeling van de sancties en de termijnen in het procesrecht	19
4. Kernwaarden voor het nemen van conclusies en de motivering van de rechter	34
Algemeen besluit	44
Sprekens is zilver, schrijven is goud. Over conclusies en moderne technologie	
DIRK SCHEERS	47
1. Terug naar de basis: conclusie	47
2. Vermeldingen in een conclusie	48
3. Neerlegging van conclusies	50
4. Syntheseconclusies	51
4.1. Verplichting	51
4.2. Uitzonderingen	52
4.3. Motiveringsplicht	53
5. Instaatstelling: recht op een kalender?	54
5.1. Instaatstelling bij overeenkomst	55
5.2. Rechterlijke kalenderregeling	58
6. Dwingende conclusietermijnen	61
7. Termijnberekening	64
8. Nieuwe wegen	65
8.1. De fax	66
8.2. E-mail	70
8.3. Mijmering	71

Gedingkosten in de civiele rechtspleging	
STEFAN VOET	73
Inleiding	73
1. Verwijzing in de kosten	74
1.1. Stelregel	74
1.2. Uitzonderingen	77
2. Omslaan van de kosten	81
2.1. Tussen echtgenoten en ongehuwd samenwonenden	81
2.2. Onderscheidenlijk in het ongelijk zijn gesteld omtrent enig geschilpunt	83
3. Aanhouden van de gedingkosten	85
4. Overzicht gedingkosten	89
5. Rechtsplegingsvergoeding	92
5.1. Wetgevend kader	92
5.2. Rechtsplegingsvergoeding en het Openbaar Ministerie in burgerlijke zaken	93
5.3. Rechtsplegingsvergoeding en juridische tweedelijnsbijstand	96
5.4. Rechtsplegingsvergoeding en processituaties waarin de vordering niet wordt betwist	98
5.5. Rechtsplegingsvergoeding en de wet van 2 augustus 2002	101
5.6. Rechtsplegingsvergoeding en een pluraliteit aan vorderingen en procespartijen	102
5.7. Berekening van de rechtsplegingsvergoeding	109
De toegankelijkheid van de rechtsmiddelen. Over de redelijke toepassing van vorm- en termijnvereisten	
BEATRIX VANLERBERGHE	115
1. Inleiding	115
1.1. Het recht van toegang tot de (hogere) rechter	115
1.2. Het formalisme	119
2. De termijnvoorwaarden	121
2.1. Vertrekpunt van de termijn: betekening, kennisgeving, uitspraak	122
2.1.1. De betekening	122
2.1.1.1. Algemeen	122
2.1.1.2. Wijziging gerechtelijke woonplaats	123
2.1.1.3. Keuze van woonst	125
2.1.2. De kennisgeving	128
2.1.2.1. Begrip	128
2.1.2.2. De kennisgeving als vertrekpunt van de termijn om een rechtsmiddel in te stellen	129

2.1.2.3. De informatie in de kennisgeving.	132
2.1.2.4. De gevallen waarin de kennisgeving (per gerechtsbrief) de termijn doet lopen	134
2.1.3. De uitspraak	134
2.2. De duur van de termijn	136
2.3. Einde van de termijn	137
3. Vormvoorwaarden	140
3.1. Vorm van de akte waarbij het rechtsmiddel wordt ingesteld	140
3.2. Verplichte vermeldingen	141
4. Besluit	145

Termijnen in het beslagrecht: van bewarend beslag tot uitdeling aan de schuldeisers

STAN BRIJS en MARIEKE VAN HOECKE	147
1. Inleiding	147
1.1. Opzet	147
1.2. Afbakening	147
2. Rappel van enkele algemene principes inzake termijnen: soorten, berekening en sancties	148
2.1. Soorten termijnen	148
2.2. Berekening	149
2.3. Sancties	152
3. Termijnen in de procedure voor de beslagrechter (m.i.v. de appelrechter)	155
3.1. Dagvaardingstermijn	155
3.2. Instaatstelling	157
3.3. Versnelde behandeling	158
4. Bewarend beslag	159
4.1. Urgentie	159
4.2. De geldigheidstermijn van bewarend roerend, onroerend en derdenbeslag	160
4.3. Bijzondere termijnen inzake derdenbeslag	164
5. Uitvoerbare titel	166
6. Uitvoerend roerend beslag	168
6.1. Overzicht	168
6.2. Termijnen bevel	169
6.3. Termijnen beslag	170
6.4. Termijnen voor de verkoop	170
6.5. Incidenten	171
7. Uitvoerend onroerend beslag	174
7.1. Overzicht	174

7.2.	Termijnen voorafgaande handelingen: bevel, beslag, verzoek tot aanstelling van een notaris en aanmaning tot kennisname van de verkoopvoorwaarden	175
7.3.	Termijnen in verband met de verkoop	181
7.4.	Incidenten	183
7.5.	Nietigheden	184
8.	Uitvoerend derdenbeslag	185
9.	Termijnen in verband met publiciteit van het beslag	186
10.	Dwangsom	189
10.1.	Respijttermijn – Dwangsomtermijn	189
10.2.	Verjaringstermijn	191
10.3.	Het later opleggen van een dwangsom in een nieuwe beslissing ..	192
11.	Evenredige verdeling (na derdenbeslag en roerend beslag; WCO)	193
11.1.	Termijn voor het aanschrijven van de schuldeisers	193
11.2.	Termijn voor het opstellen van het ontwerp van PV van evenredige verdeling	193
11.3.	Tegenspraak	193
11.4.	Uitbetaling	194
12.	Rangregeling	194
12.1.	Termijn voor het opstellen van het PV van rangregeling	194
12.2.	Termijn voor de mededeling en afsluiting van de rangregeling ..	195
13.	De redelijke termijn in het executierecht	196
<i>De auteurs</i>		199